

Korniss Dezső (1908-1984)

Nő zsiráffal, 1955-60 körül

Olaj, vászon 70x100 cm

Jelzés nélkül

Kikiáltási ár: 2.500.000 Ft

Irodalom:

- Körner Éva: Korniss Dezső. Bp., 1971.
- Hegyi Lóránd: Korniss Dezső. Bp., 1982.
- A Művészet folyóirat Korniss-száma, 1974. november, XV. évf. 11. szám
- Szakolczay Lajos: *"A festészet is egy nyelv, melyet érteni kell"*. Korniss Dezső műtermében. Tiszatáj, 1984/1., 84-95.

Az irodalmat lapozgatva, s benne némiképp elmerülve feltűnő, hogy Korniss mennyi interjút adott, amelyekből kivétel nélkül, mindig ugyanaz derül ki: a maga szikár modorában ugyan, a művészet dolgaiban tisztán látók pontosságával és egyszerűségével képes megfogalmazni festészetének feladatát, s szinte mindig ugyanúgy. Idézzük a festőt: *"Engem a világosság vonz. A franciák nagyon tudatosak, nem annyira az érzelem, mint az értelem dominál náluk. Egy képen mindig kell lenni a dolgok ellenkezőjének is (...) csak a két véglet érdekelt: a teljes elégedettség; a kontroll nélküli pikktúra, vagy az alaposan végiggondolt, megépített képrendszer."* Nagy biztonsággal, valóban e két szélső érték közé illeszthető be Korniss életműve. Mindezzel együtt, a *Nő zsiráffal* című kép elemzése előtt, talán nem haszontalan felvillantani Korniss pályájának néhány állomását sem, amelynek segítségével ismerős ismeretlen képünk nagyobb biztonsággal helyezhető el egy inspirációkban és egyéni megoldásokban gazdag életműben.

Korniss Dezső, egy beszercei molnár fia, erdélyi és francia hugenotta felmenőkkel, a 10-es évek elején családjával Magyarországra költözik. 1923-tól Podolini Volkmann Artúr festőiskoláját látogatja, többek között Derkovits-csal, Dési Huberrel, Traunerral együtt, majd egy belga-holland gyermekégyetemes akció keretében Hollandiába utazik. Gyermerkedik Rembrandt művészetével, és a De Stijl: Mondrian, Theo van Doesburg és Huszár Vilmos *"az új formálás"* jegyében fogant festészetével is, amelynek tanulságai a főiskolai évek alatt, de később is, vissza-visszatérnek. A főiskolán Vaszary és Csók francia irányultságú osztályába kerül - a főiskola mindenkor progresszív osztálya ez -, ahol 1925-26 táján Cézanne mellett természetesen kezdenek Picasso (*bleu-rose*- mondja Korniss) modorában festeni, Bauhaus könyveket olvasni, Max Ernst modorában kollázt és montázst csinálni, és a műterem szekrénye oldalán éktelenkedő festékfoltban szürrealista csodát látni. 1926-tól az emigrációból hazatérő Kassák Lajos fogja össze a Munka-körbe a balos érzelmi fiatalokat. A Munka-kör színes összetétele és szerteágazó kulturális tevékenysége, és persze Kassák személye olyan vonatkozási pont volt, ami a fiatalok oppozíciós stratégiájának és tartásának megmunkálásához segítette

hozzá, többek között Kornisst is.

A harmincas évek közepének váltását Szentendre és Szigetmonostor motívumvilágának felfedezése készítette elő - a bartóki program képzőművészeti analógiájára: *" (...) úgy éreztem, hogy valami népi, nemzeti, speciálisan magyar programot kell ... megvalósítani európai színvonalon (...)"* A népi motívumkincs elemeinek feldolgozása és rendszerezése során, Korniss új képi nyelvet teremtett, amely a különböző festészeti periódusokban - új kombinációkban - is képesek az eredet tisztaságával és elevenségével telíteni a képet.

Korniss a forma és kompozíció mellett legalább annyira foglalkoztatta a színek használata, pontosabban ezek együttes, harmonikus, szilárd és tiszta megformálása. Intimitás, harmónia, logika, világosság, értelmezés - Korniss kapcsán a legsűrűbben előforduló fogalmak ezek, amelyek konkrét megállapítások nyomán kerültek az általánosítás szintjére, valóban pontosnak tűnő meghatározások. Körner Éva, a festőtől írt kismonográfiájában egy - magától a festőtől eredeztethető - sajátos vonásra hívja fel a figyelmet, amikor Kornisst az egyetlen valóban *"franciás"* festőnek nevezi, akiben a Matisse-i dekorativitás és finom vonalrajz, Picasso erőteljes témái, Miró vörös-fekete ellentétei, és - megint Körner szavaival - a *"szín, forma és vonalritmusok nyelvét kémüvelő"* mediterrán kedély dominál.

Ha *A nő zsiráffal* című kép rejtett és nyilvánvaló mondani- valója nyomába eredünk, kapcsolódnunk kell a hosszúra nyúlt bevezető bizonyos momentumaihoz, amennyiben a *"kontroll nélküli pikktúra"* és *"megépített képrendszer"* kornissi elvét tekintjük kiindulópontunknak, továbbá a kollázs technikát (is) felelevenítő képírás gazdag és érzéki asszociációs pályáit, valamint a szentendrei motívumvilágon átszűrűt, a konstruktivizmus, de még a De Stijl távolabbi emlékeit intellektuálisan rendező képrendszert.

Lássuk a képet. Az első beazonosítható, félreismerhetetlen elem a képen, a már a 30-as évektől is felvillanó, majd a bodobácsok hátán is folytatódó jellegzetes kornissi piros, valamint a képi formák viszonylatában megjelenő aránybravúrok.

Csak hogy itt már nem motívumról van szó, hanem homogén színmezőről, amely előtt csak annál élesebben és határozottabban jelennek meg a síkra feszített *"történet"* szereplői. A háttértől pengeélesen elváló formák, Korniss korai - és éppen ekkoriban újra megélnéül - érdeklődését mutatják, éppen a kollázs és montázs iránt. A képi narráció hordozója a jobb képfélen megjelenő nőalak és zsiráf találkozás. A templomtoronyhoz képest feltétlenül túldimenzionált alakok így nem véletlenül irányítják magukra a figyelmet. A kis jelenetben, tükör előtt szimmetrikusan tükröződő nőalak mögött egy zsiráf jelenik meg, aki óvatosan közelíti, majd érinti meg titokzatos tárgyát, a nőt. Barátság és gyengédség van a zsiráf megszólító gesztusában, a nő feje fölé hajló fejben és a kilépő lábak suta perspektívájában. Tőlük balra, egy nehezen beazonosítható és különleges tárgy együttes áll - vagy inkább lebeg. Ha első intuíciónk azt sugják, hogy itt az elektromágnesség, a delejes áram, a homorú tükrök és domború lencsék világában keressük a *"meg-*

oldás" kulcsát, úgy vélem, nem járunk messze az igazságtól. A fehér körben (gömbben) egy tengelyből elforduló - mert hogy perspektivikusan ábrázolt - téglalap látható, alatta és fölötté két pólusú mágnes, esetleg homorú tükör. Tegyük fel, hogy a gömbben lévő kis téglalap egy Kepler-kockából elvonatkoztatott forma, amely mágnesség hatására elfordul, ám az a tulajdonsága, hogy annak a térnek az irányát mégsem lehet meghatározni. Ennek a furcsa és lebegő *"állapotnak"* adnak valamiféle irányt és határozottságot az előtérben, ritmikusan kiosztott apró kockák. Ha a szélső pontokat összekötjük (szélső kocka a felső homorú tükrökhöz, középsők az alsóhoz) akkor egy sémát kapunk eredményül, a perspektíva megszerkesztéséhez nélkülözhetetlen látógúla síkmetszetét. Egy térről van szó tehát, amely meghatározhatatlan, ám a dekoratív forma alkotással mégis valahogyan megragadható? Vagy az ábra megerősíti azt a gyanút, hogy a nő és a zsiráf kettőse, mégis valahol egy irreális térben játszódik a távoli ismeretlen világában, ahol a tudomány eszközei nem alkalmazhatók? Akkor mindezek mellett miért áll egy torony, amely a maga realitásában és valóságosságában tulajdonképpen nem igényel kommentárt. Aligha hihető, hogy Korniss ennyire spekulatív lenne. Egyszerűen: a formák kapcsolódásai, arányai, és sajátos vizuális asszociációkat keltő tulajdonságai révén megelevenedik a képzelet, a tudomány és

a köznapi realitás világa, amely Korniss - egy mediterrán lélek - számára magától értetődő módon ötvözhető és egymásba játszható, mi több átjárható.

A *Nő zsiráffal* című festmény felszabadult képi világa (és a kép datálása is) összefüggésbe hozható Korniss dekoratív, megbízásos munkáival, és a - már említett - kollázsaival. Egy OTP-ház dekoratív szánt kollázs (1954-58), tükröződő nőalakunk megsokszorozódását láthatjuk. Mások az arányok és a formák, de ugyanazon antropomorf jelleg megtartása mellett, Korniss hasonló tükrözésekkel és azok dekoratív sorolásával játszik; A *Negatív-pozitív* (1954-1971) kisplasztikán, különböző sziluettel, szinte ugyanaz a képi gondolat fogalmazódik meg.

Kétségtelen, hogy a zsiráf szerepeltetése áll a legközelebb a szürrealizmus világához, s így nem véletlen az sem, hogy alakjához a közvetlen analógiákat a kollázsok között találjuk meg. Egy 1956-os kollázsán egy hosszú nyakú, karjait kinyújtó és kilépő *"alakot"* láthatunk, akiben akár zsiráfunk alteregójára, rokonára ismerhetünk.

Korniss képén együtt áll a tradíció folytonossága az újfajta kísérletező kedvvel és játékosággal, a színek és formák tisztaságában jelenlévő konok tartással, amelynek a *Nő zsiráffal* című festmény sem mond ellent.

A.K.